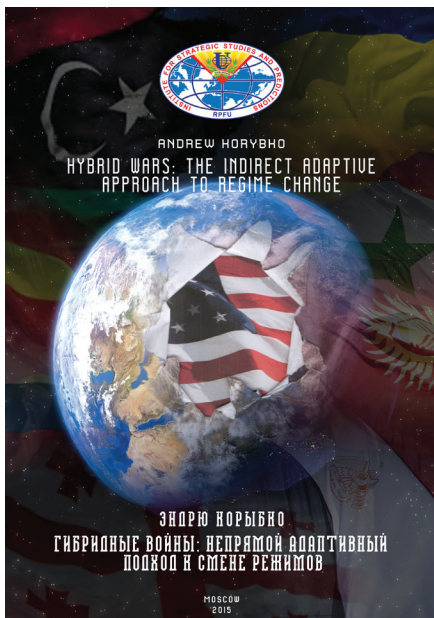

Душан Пророковић
Факултет за дипломатију и безбедност

ХИБРИДНИ РАТОВИ: ИНДИРЕКТАН ПРИЛАГОДЉИВИ ПРИСТУП СМЕНИ РЕЖИМА

Приказ књиге: Andrew Korybko, Hybrid Wars: The Indirect Adaptive Approach to Regime Change, People's Friendship University of Russia, Moscow, 2015, 132 стране.

Амерички аутор руског порекла - Ендрју Корибко (Andrew Korybko)¹⁾ се прихватио изазовног посла: покушао је да објас-

1) Порекло аутора и његове породице се наглашава због правилне транскрипције његовог имена и презимена. У српској, али и руској штампи се често може наћи да се ради о Андреју Корибку, мада се и сам аутор у чланцима на руском језику потписује као Ендрју Корибко.

ни појам и циљеве хибридног рата. Појмом хибридног рата се последњих десетак година бавио већи број, углавном америчких аутора, од Френка Хофмана (Frank Hoffman), преко Маргарет Бонд (Margaret Bond), до Глена Расела (Glenn Russell), али се до универзално прихваћене дефиниције није дошло.²⁾ Ендрју Корибко прави својеврсну компилацију свих до сада изнетих дефиниција и кроз четири поглавља утврђује оквире за сагледавање хибридног начина ратовања. Његова студија се састоји од четири поглавља: 1) Теоријски контекст (Theoretical Context); 2) Примена обојених револуција (Color Revolution Application); 3) Примена неконвенционалних ратова (Unconventional Warfare Application); 4) Мост (The Bridge).

У уводном делу (стр. 14-32) аутор објашњава да је кључни безбедносни изазов за САД суочавање са променом структуре светског политичког система, која постаје мултиполарна. Русија је у претходним годинама ојачала своје капацитете и данас може да дефинише и брани сопствене интересе. Због тога је за САД, према његовом мишљењу, 2015. године немогуће спроводити отворене војне интервенције у другим деловима света, као што је то био случај у Ираку 2003. и Либији 2011. Зато се развија сасвим нова стратегија вођења ратова против непријатеља. Када пише о теорији, Корибко се ослања на војне и теорију хаоса, како би описао хибридне ратове, али пре свега инсистира на геополитици. Геополитичке концепције које дефинишу британски и амерички аутори, од Мехена и Макиндера до данас, послужиле су Корибку да објасни како је за вођење хибридних ратова потребна и одређена „историјска подлога“. Континуална заинтересованост кључних таласократских сила за одређене регионе (попут источне Европе или Блиског истока) узроковала је и њихове сталне акције на тим просторима (било политичке, војне или економске). То је створило повољан амбијент за њихов наступ и у будућности у појединим земљама. С обзиром да је пропаганда једно од важних средстава у вођењу хибридног рата, простор на којем се она користи мора се добро познавати и припремити низом пратећих акција, како би донела што је могући бољи резултат.

2) Margaret Bond, *Hybrid War: A New Paradigm for Stability Operations in Failing States*, USAWC Strategy Research Project. U.S. Army War College, Carlisle Barracks (PA), 2007.; Frank Hoffman, "Hybrid Warfare and Challenges", *Joint Force Quarterly*, Issue 52, 1st Quarterly 2009, str. 34-48.; Glenn Russell, "Thoughts of Hybrid Conflict", *Small Wars Journal*, 2009. Str. 1-8. Dostupno na: www.smallwarsjournal.com.

Хибридни рат је за Корибка заправо „вођење индиректног рата“. Због ослањања на геополитику, врло јасно усмерава своје истраживање и наговештава да се индиректни ратови осмишљавају за битку атлантизма против Русије. Он подвлачи да „оружја масовног уништења и мултиполарни свет у настајању намећу ограничења за непосредно сучељавање великих сила. Мада САД и даље располажу најјачом конвенционалном војском на свету, нуклеарни паритет са Русијом опомена је да једнополарност има своје границе. Поред тога, међународни систем се развија на такав начин да политичка и физичка цена конвенционалног ратовања против одређених земаља (на пример, Кине или Ирана) у све већој мери постаје оптерећење за америчке доносиоце одлука, што војну опцију чини све мање привлачном. У тим условима, у оквирима стратешког планирања индиректно ратовање добија на цени и његова примена поприма више разних облика.“

У овом делу рада Корибко се осврће и на теорију Џона Вардена (John Warden) о „стратешком концепту пет прстенова“ (*The Five Rings strategic concept*). У стратегијском концепту се наводи да постоји пет основних центара гравитације који одржавају супротстављене силе у сукобу. Почев од првог прстена који представља језгро и који је најважнији, па даље, према најдаљем, петом спољном прстену, то су: 1) лидерство (*leadership*), 2) суштина система (*system essentials*), 3) инфраструктура (*infrastructure*), 4) становништво (*population*) и 5) механизми борбе (*fighting mechanisms*). Варден наглашава да непријатеља треба посматрати као систем и да је неопходно дозирајући нападати делове његовог система како би се дошло до победе. Уколико се, на пример, удари на „суштинску систему“ - вредности и идеале на којима почива непријатељев систем, онда ће то оставити последице и на четири преостала прстена. Пошто Корибко под два инструмена хибридног рата подразумева неконвенционално ратовање (*Unconventional Warfare*) и обојене револуције (*Color Revolutions*), он се посебно фокусира на три средишња прстена - суштину система, инфраструктуру и становништво (стр. 19-22). „Када је у питању неконвенционални рат, борбене јединице покушавају да нападну сваки од ових кругова, али изгледа да је фокус на три средишња (становништво, инфраструктура, суштина система). Наравно, нападати војно противника или његово руководство може донети резултат, али што се тиче првог, често је то тешко извести против актера у неконвенционалном рату, а за ово друго, може бити тешко наћи могућност за удар на

мету високог профила. Пет прстенова изгледају другачије када је у питању обојена револуција, ту постоје два различита сета прстенова за сваку мету: друштво и појединац. Друштво је мета обојене револуције након што је одлука донета. Од спољног прстена ка унутрашњем, се делује на факторе према следећој листи: друштво/становништво, (међународни) медији, националне елите, војна / полицијска руководства. Циљ активирани обојене револуције је да преузме власт и збаци руководство једне државе. Она је веома ефикасна у томе, јер окупља становништво у *роју* које је онда у стању да надвлада јавне институције које представљају владу. У масивном спољном прстену се на тај начин ствара утисак о томе како би до промена дошло директним штрајком у унутрашњем прстену, заобилазећи остатак“ (стр. 21-22). Посебност оваквог приступа се састоји у производњи хаоса (*managed chaos*), што је циљ сам по себи. Тако се друштво (непријатељ посматран као систем) дезинтегрише. Дестабилизација противника је успешнија што је хаос већи, јер се тако ствара дубља дезинтеграција. Да би се непријатељ победио, није чак неопходно ни да се његова влада сруши, већ је довољно да се створе непремостиви антагонизми у друштву и да оно остане дугорочно подељено. На такав начин, делови непријатељског система се стављају у положај зависности од стране подстрекача оваквих процеса (односно, од стране спољног фактора).

Обојеним револуцијама Корибко наставља да се бави и у другом поглављу књиге (стр. 33-53), где посебан акценат ставља на улогу пропаганде. Све већу улогу у коришћењу пропагандних средстава за покретање обојених револуција играју социјалне мреже, попут „Фејсбука“. За разлику од конвенционалног ратовања и мобилизације појединаца за учешће у њима, аутор анализира како су милитантни превратници у Украјини и Сирији сакупљани преко социјалних мрежа и интернет портала. Користећи ова средства стварана је друштвена клима у којој су појединци доживљавали себе као део шире групе која је имала обједињујућу идеју и залагала се за квалитативне промене (реформе, модернизацију, благостање, демократију и тд.). Стварање „интернет побуњеника“ и усмеравање ове шире групе (односно већег броја различитих група) против институција система представљало је кључан корак у дестабилизацији система кроз дезинтеграцију друштва. Излазак на улицу, организовање протеста и прерастање кризе у грађански рат је следећа фаза.

Ту фазу аутор описује у трећем поглављу (стр. 54-70). Шире групе прерастају у „ројеве“ који се фокусирају на „мрежно ратовање“. У „ројевима“ се уоквирује „менталитет кошнице“, па у условима „мрежног ратовања“ све већу улогу играју недржавни актери, што детаљно описује на примеру грађанског рата у Украјини. Тако отпочиње неконвенционални рат, који се усмерава споља. У четвртном поглављу и закључним разматрањима Корибко напомиње да ће се хибридни ратови водити у будућности против свих држава и друштава која се супротставе глобалној таласократији. Карактеристика хибридних ратова је да ће они бити локалног карактера. Због тога аутор нуди и стратегију супротстављања обојеним револуцијама и неконвенционалним ратовима, а која би се темељила на два стуба: 1) „суштина система“, односно вредности и идеологија у држави морају бити инклузивне и укључивати што је могуће већи број различитих група, чиме би се умањила способност „хаотичних ројева“; 2) обезбеђивање различитих извора информисања у држави и не дозвољавање стварања било каквог монопола који би могао бити злоупотребљен.

Студија Ендрјуа Корибка је у сваком случају значајна, а донекле њен садржај и предмет истраживања представља допуну ранијем истраживању др. Марка Парезановића представљеног у монографији „Политички преврат-савремени приступ“ (Београд: НСПМ, 2013). Оно што разликује ове две студије, а што је и главна замерка раду Ендрјуа Корибка, јесте методолошки оквир. Док је код Парезановића методолошки оквир јасно постављен, Корибко геополитички контекст користи не само за свој теоријски увод, већ и као својеврстан метод истраживања, у којем се свет посматра кроз дихотомију између таласократије и телурократије. Зато се истраживање спроводи кроз студију случаја-вођење хибридног рата од стране САД против Русије. Свакако, геополитички разлози за покретање хибридних ратова су значајнији, али нису и једини. Аутор није проширио теоријски оквир на теорије међународних односа и међународне политике, а од посебног значаја за његово истраживање је студија Кенета Волца (Kenneth Waltz) и његов системски приступ³⁾ (успостављање равнотеже снага у међународним односима као разлог за вођење хибридног рата). Да је то учинио, сасвим је могуће да би дошао и до нових закључака.

3) Kenneth Waltz, *Theory of International Politics*, McGraw Hill, New York, 1979.

